

Bedsted og Klitmøller – to historiske kulturmiljøer

af Marianne Sørensen

Museum Thy deltog i 2016 i et projekt om kortlægning af landsbyer som kulturmiljøer. I vores område blev Bedsted og Klitmøller undersøgt; resultaterne foreligger her.

Begrebet kulturmiljø betyder kort og godt et geografisk afgrænset område, hvor der er en sammenhæng mellem kultur og miljø, og hvor områdets fortælling og de fysiske spor fremstår i en helhed. En landsby er et kulturmiljø, hvor bygrænsen er den naturlige afgrænsning heraf. En landsby kan også være en del af et større kulturmiljø, hvor afgrænsningen for eksempel er sognegrænsen.

Museum Thy deltog sammen med seks andre museer i projektet, hvor hvert museum skulle vælge to landsbyer, der skulle kortlægges. Formålet var at udvikle en metode til kortlægning og screening af en landsbys fysiske rum, dens kulturarv og det levende liv, der knytter sig hertil.

Metoden skal være et værktøj for museerne til at tegne et samlet overblik over en landsby og dens udvikling. Et værktøj til museets egen opgavevaretagelse, særligt den opgave, hvor museet forsyner den kommunale forvaltning med viden om den kulturhistorie, der er tilknyttet en enkelt bygning eller et kulturmiljø. Men også den del af et museums arbejde, der indebærer at indsamle og bevare den lokale viden og erindring, også kaldt den immaterielle kulturarv.

Projektet fik titlen »Kortlægning af forandringsprocesser i landsbyens fysiske og mentale rum efter 1960«. Med den tidsmæssige afgrænsning til efter 1960 var projektets periode indenfor den lokale befolknings erindring og gav en helt fantastisk mulighed for at få indsamlet den lokale viden og erindring i de to landsbyer, som Museum Thy valgte at kortlægge, nemlig Bedsted og Klitmøller.

Indsamling af den immaterielle kulturarv som fortællinger, erindringer, skik og brug m.m. er en

opgave, der må løses i samarbejde med lokalbefolkningen og det lokale foreningsliv. Her mødte museet stor imødekommenhed fra alle kanter. Projektet blev gennemført af etnograf Mie Buus og undertegnede, historiker Marianne Sørensen, fra Museum Thy. Begge fagligheder kom i spil, hvor Mie indsamlede den immaterielle kulturarv og jeg brugte en del tid i arkiver og fik kortlagt landsbyerne matrikel for matrikel. Mie Buus' bidrag til rapporten med hensyn til konklusioner, konkrete formuleringer og brug af citater er brugt i denne artikel. Vi vil gerne begge sige en stor tak for den store lokale opbakning og imødekommenhed, som gjorde det muligt at gennemføre projektet.

BEDSTED – ET HISTORISK TILBAGEBLIK

Hedearealerne, hvorpå Bedsted opstod i slutningen af 1800-tallet, tilhørte tidligere lensmændene og herremændene på Vestervig Kloster. Hedearealerne lå i Vestervig Klosters yderområder og var i daglig tale kendt som Rønhede. Fæsterne og fiskerne fra Rønland [i dag Thyborøn] hentede lyngslæt på disse hedearealer, og derfor fik området navnet Rønhede, først i daglig tale og senere også formelt. Senere blev hedearealerne til hedeskifter og kom til at høre under forskellige gårde nord for det nuværende Bedsted. Her ligger to mindre landsbyer, Morup Mølle og Gl. Bedsted. Det var omkring dem, gårdene, der ejede hedeskifterne på Rønheden, lå.

Det var to af disse aflange hedeskifter, som den unge gæstgiver Christen J. Sørensen fra Morup Mølle købte i 1880, og allerede året efter fik han tilslutning til at drive gæstgivergård. Bedsted Gæstgivergård åbnede 1882, samme år som Thybanen star-

Bedsted Gæsteegivergård, 1920'erne

tede. Det blev begyndelsen på Bedsted Stationsby, og i årene frem til Anden Verdenskrig voksede byen frem langs de to centrale veje Bredgade (i dag Morup Mølle Vej og Thylandsgade) og Vestervigvej.

Udover Thybanen var disse to veje Bedsteds kontakt med omverden. Vestervigvej fører mod vest til Vestervig, der er det gamle magtcentrum i Sydthy med klosterkirke, ting og amt. Videre Mod øst ad Vestervigvej ligger det gamle herredssæde Hassing, og videre mod øst ligger den gamle købstad Thisted. Bredgade fører mod Bedsted Kirke, Gl. Bedsted og Morup Mølle. Bedsted opstod dermed omkring et logistikmæssigt knudepunkt med en vigtig adgang til de lokale magtcentre i Thy via landevejene og resten af Danmark og verden via Thybanen.

BEDSTEDS FYSISKE RUM EFTER 1960

Tæt ved stationen og kroen opstod den første industri og handel i Bedsted. Bedsted Andels Mejeri og Thy Højspændingsværk blev placeret strategisk praktisk i forhold til stationen. Mens Bredgade udviklede sig til en handelsgade, hvor brugsen, andre

mindre specialforretninger og serviceerhverv lå. Den ældre industri er i dag opslugt af byen, og bygningerne er indtaget til anden brug, hvor mejeriet i dag er en butik og højspændingsværket er friplejehjem. En nyere industri i Bedsted voksede for alvor frem i efterkrigsårene, og de to virksomheder Hede-gaard Foderstof og Leth Beton har deres oprindelse i disse år. Begge virksomheder er siden vokset og har indtaget den sydøstlige del af Bedsted, fortsat placeret tæt på stationsbygningen.

I løbet af 1980'erne og 1990'erne vendte udviklingen for forretninger og mindre virksomheder i Bedsted. Flere butikker måtte lukke, nogle flyttede fra den oprindelige butiksgade, der nu hed Thylandsgade/Morup Møllevej, og til Vestervigvej, der, i takt med, at Bedsted voksede gennem 1960'erne og 70'erne, var blevet det nye bycentrum.

Det nye årtusinde blev på mange måder en hård tid for Bedsted. Selv om kommunekontoret flyttede til Hurup allerede ved kommunalreformen i 1970, havde byen bibeholdt mange offentlige funktioner som plejehjem, skole og to børnehaver. Samti-

dig var der stadig flere servicefunktioner i byen som personligt togbilletsalg, postkontor, håndkøbssalg, læge, banker og tankstationer.

I dag er postkontoret lukket; dog er der mulighed for post- og pakkeindlevering i butikken 1000-ting. I samme butik var det muligt indtil september 2014 at købe togbilletter; i dag står en automat på stationen. Den sidste bank er lukket i Bedsted, og der er kun én tankstation tilbage. De offentlige funktioner er også ændret en del: af de to børnehaver er der kun én tilbage; den anden lukkede i 2014. I 2012 lukkede det offentlige plejehjem, og i 2013 blev skolens ældste klassetrin flyttet til Hurup. Det er dog lykkedes de lokale borgere at skabe en udvikling på trods heraf. Det har de gjort ved at gå aktivt ind i opretholdelsen af foreningslivet og modarbejde forfald i byrummet (se nedenfor). Samtidig viser de to store industrier Hedegaard og Leth Beton ingen tegn på, at de vil forlade Bedsted.

ANDELSBOLIGFORENINGEN DEN STORE BYGHERRE

Efter Anden Verdenskrig skete der en økonomisk opblomstring og en social udbredelse af velstand i Danmark. Rundt om i provinserne og forstæderne byggede den voksende middelklasse familievillaer, og helt nye boligkvarterer skød frem i 1960'erne og 1970'erne.

I den nordlige ende af Bedsted åbnede i 1960 en centralskole, og tæt på skolen opstod i de efterføl-

gende to årtier helt nye bydele. I den periode blev byen omkring tre gange så stor. Det var flere lokale entreprenører, der opkøbte grunde og byggede huse til videresalg, og flere lokale håndværkere, som opførte huse for private bygherrer.

En af de helt centrale bygherrer i Bedsted var Bedsted Andelsboligforening, som blev stiftet af Carl Wensien i 1947. Han flyttede til Bedsted fra København og åbnede et stenhuggeri. Han så et behov for boliger i Bedsted og stiftede andelsboligforeningen. Alene i 1950'erne opførte foreningen 10 boliger i Bedsted. Efter 1960 fortsatte andelsboligforeningen byggeriet, og den byggede blandt andet otte af de 16 boliger på Balsbyvej i 1960'erne. Balsbyvej er i byens erindring kendt som lærerkvarteret, da det var her, størstedelen af lærerne på den nye centralskole bosatte sig.

I 1980'erne og 1990'erne, hvor andre næsten ikke byggede i Bedsted, opførte andelsboligforeningen stadig boliger. Det yngste kvarter i Bedsted er Rønheden, som ligger i den sydvestlige del af Bedsted. Her blev der bygget huse i 1980'erne og 90'erne, men det blev desværre ikke til så mange, og der er stadig flere tomme byggegrunde i området.

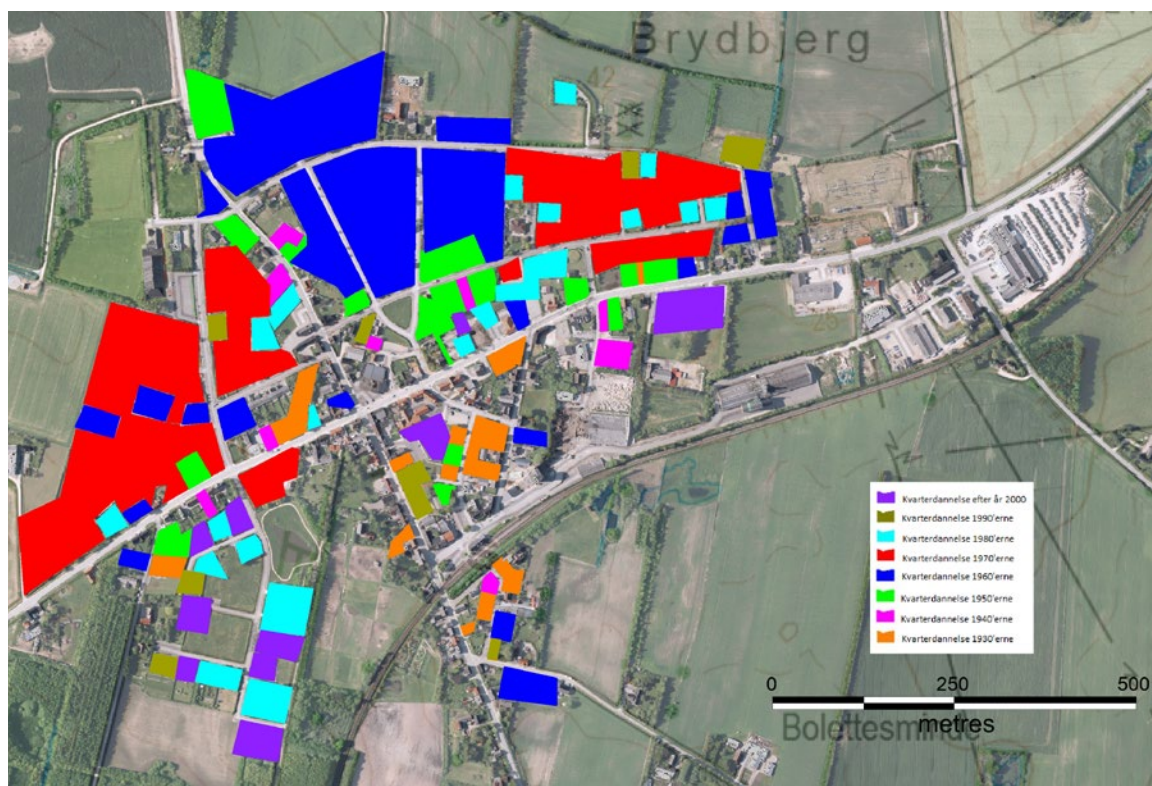
I 1990'erne kom der fokus på byfornyelse/-forskønnelse i Bedsted, og flere bygninger blev til udlejningsejendomme. Andelsboligforeningen administrerede på dette tidspunkt det største antal af boliger i byens historie, og samtidig stoppede nybyggeriet og kvarterdannelserne i Bedsted.

Thylandsgade 1974.

Thylandsgade 2016.

Kvarterdannelse i Bedsted fra 1930'erne til 2016.

STILSTAND I BEDSTEDS UDVIKLING

I samme periode begyndte indbyggertallet at falde. I dag er der stilstand i byens udvikling, og indbyggertallet er stagneret med mindre udsving. Bedsted Thy Byforskønnelse ApS opkøber forfaldne huse, river dem ned og forsøger at sælge grundene til opførelse af nye huse. Det kan få den betydning, at kommende nye huse vil opstå i tidlige tiders kvarterdannelser. De fire huse, som Bedsted Thy Byforskønnelse ApS allerede har revet ned, lå i den ældre bydel med huse bygget i perioden 1880'erne til 1930'erne.

Alligevel står nogle huse tomme, og der er flere »Til salg«-skilte i bybilledet. Af de mere markante tomme bygninger er den forhenværende Bedsted Kro, den tidligere børnehave i Stormgade og den tidligere lægebolig i Thylandsgade. Overordnet set er Bedsted dog ikke en by med mange tomme ejendomme. Der er ingen tvivl om, at lokale borgere og foreningers indsats har bevirket, at der i dag

ikke står flere markante, store bygninger tomme i Bedsted.

Der er blandt andet tale om den forhenværende kommunale hjemmeplejes bygninger, der er ombygget til Thy-Bo Lejrskole. Den gamle biograf, der lå i tilknytning til kroen, blev opkøbt og omdannet til bar og bodega. Thy Højspændingsværk er ombygget til friplejehjem, og foreningen BooA (Bedsted og omegns Aktivitetshus) har istandsat det tidligere private psykiatriske plejehjem til et borger- og aktivitetshus. Disse bygninger er taget i brug til nye formål til gavn for helhedsindtrykket af byen og til gavn for det sociale sammenhold.

BEDSTEDS MENTALE RUM EFTER 1960

Der er tradition for et stærkt foreningsliv i Bedsted, og ifølge byens hjemmeside var der hele 53 foreninger i juni 2016. De lokale foreninger og borgere er af den opfattelse, at de selv må vise et stærkt initiativ,

hvis de skal få støtte udefra til deres aktiviteter. En respondent nævner netop foreningslivet, skolen og købmanden som vigtige faktorer for at bo i Bedsted – og i nævnte rækkefølge – fremgår det af en besvarelse.

Borgerne i Bedsted bakker godt op om deres foreninger. Det gælder blandt andet idrætsforeninger, hvor især volleyball er blevet et populært tilbud for mange unge. De mange større og mindre foreninger spænder fra skaterklubben for børn og unge til jernbaneklubben, hvor voksne mænd dyrker deres interesse for at bygge modeljernbane.

»Der er rigtig mange tilbud til seniorer i BooA og en god stemning« – »BooA er et stort aktiv for byen, og på mange måder fungerer stedet som et lokomotiv«, siger nogle af informanterne i vores projekt. Som noget, der skaber fællesskab, nævnes for eksempel, at der i regi af BooA foruden de mange oplysnings tilbud og foredrag også tilbydes fællesspisning og arrangementer med musik og dans. Men fælles-

skabet i Bedsted styrkes også af, at der er mange fælles arbejdsaktiviteter, som blandt andet organiseres af spejderne, skaterklubben, idrætsforeningerne og byforskønnelsesgruppen.

»BEDSTED ER PÅ EN MÅDE CENTRUM I THY«

En respondent til spørgeskemaundersøgelsen forklarer: »Byfornyelsesinitiativer har to fordele – byen ser bedre ud, og det styrker fællesskabet.« En anden respondent uddyber problematikken med byforskønnelse: »Håber, at der inden for de næste fem år er fjernet flere tomme huse. Tomme huse skæmmer og bør fjernes som vigtige signaler om, at byen holder sig pæn.« Der er stor bevidsthed om, at faciliteter som skole og børnehave er livsvigtige i forhold til at gøre byen attraktiv for tilflyttere; men gode tilbud, når det gælder sport og idræt, spiller også en stor rolle, fremhæver flere respondenter.

»Bedsted er på en måde centrum i Thy.« Således karakteriserer en anden respondent landsbyen, og

Volleyball i Bedsted-Hallen.

Thylandsgade kort før nedrivningen afflere bygninger i 1993.

som en fordel nævner vedkommende: *»Leveomkostningerne er overkommelige i Bedsted, i kraft af at huse og fjernvarme er billigt«*. At Bedsted er en stationsby, fremhæves af alle respondenterne som en stor fordel i forhold til arbejde og uddannelse, men også i forhold til at tiltrække brugere til Lejrskolen Thy-Bo.

Mange af beboerne i Bedsted bruger dog egen bil til transport; men det spiller tilsyneladende en stor rolle, at der også er andre muligheder: *»Vigtigt, at der er kollektiv trafik, når man bliver ældre. Et gode ved Bedsted, at der er tog og gode busforbindelser. Bedsted hænger sammen med omverdenen.«* Blandt landsbyens fordele nævnes nærhed til naturen – som er tilgængelig for eksempel spontane gåture og løbeture eller hundeluftning. Nærheden til Nationalpark Thy nævnes ikke af respondenterne; derimod spiller den korte afstand til Vesterhavet en vis rolle.

BEDSTED – ET HISTORISK KULTURMILJØ I EN MODERNE UDVIKLING

Befolkningsmæssigt står Bedsted overfor en udfordring: Der skal tiltrækkes flere ressourcestærke børnefamilier til byen. Der er dog et aktivt foreningsliv i Bedsted, der arbejder for at sikre et godt social- og fritidsliv i byen. Som en tilflytter udtrykker det: *»Det er nemt at komme ind i landsbyens sociale liv, og det er let at få venner.«*

Hvis man kigger overordnet på stationsbyen som et kulturmiljø, så er især de tydelige kvarterdannelser interessante. Bedsted er, hvad man med fagudtryk kan kalde et kulturmiljø med meget lidt »slør«.

Boligkomplekset Harepark, der blev opført i 1993.

Et kulturmiljø er et geografisk afgrænset område, hvor der er en sammenhæng mellem kultur og miljø, og hvor områdets fortælling og de fysiske spor fremstår i en helhed. Om kulturmiljøet er »sløret« afhænger af, hvor tydeligt denne helhed fremstår.

I Bedsted er helheden ret tydelig. Det er muligt at gå gennem byen og udpege dens udvikling årti for årti gennem de tydelige kvarterdannelser, der fremstår. Lidt slør er der dog; blandt andet rækkehusene fra 1980'erne på Morup Møllevej, boligkomplekset Harepark i Thylandsgade fra 1993 og ændringer af flere betydningsbærende bygninger i byen. I disse tilfælde er byens oprindelige kulturmiljø blevet ændret til fordel for byens udvikling.

Ved opførelsen af rækkehusene og boligkomplekset fra 1993 blev der nedrevet ældre faldefærdige bygninger, og dermed er der sket en permanent ændring af gadeforløbet og kulturmiljøet. De betydningsbærende bygninger i Bedsted har ændret funktion. Overordnet fremstår deres ydre, på trods af ændringer, dog stadig som en helhed, der tydeligt sætter dem ind i deres historiske kontekst. Et godt eksempel herpå er friplejehjemmet. Her er det tydeligt, at bygningens forhenværende funktion som højspændingsværk fremtræder med de store karakteristiske buede vinduer.

KLITMØLLER – ET KORT HISTORISK TILBAGEBLIK

Klitmøller var et vigtigt knudepunkt for skudehandel, der havde sin storhedstid fra midten af

1600-tallet og frem til midten af 1800-tallet. Klitmøller havde gunstige landingsforhold til sandskuder – fladbundede både, der kunne sejle tæt ind på kysten. Størstedelen af skudehandlen var eksport af fødevarer til Norge og import af tømmer – en ressource, der var stor mangel på i det dengang træknappe Thy.

Klitmøller gjorde dengang den unge købstad Thisted rangen stridig som handelscentrum, og det kom til konflikter mellem de to byer. Flere mølboer kunne dengang klæde sig i fornemme dragter og bære paryk. Skudskipperne gik med snustobaksdåse i vestelommen, når de promenerede i byen. Men skudehandlen forsvandt fra Klitmøller, da skipperne efter havets gennembrud af Agger Tange i 1825 rykkede ind i fjorden, og fra midten af 1800-tallet måtte byen omstille hovederhvervet til fiskeri.

Fiskeri fra landingspladsen var byens hovederhverv frem til 1967. Indsejlingen i Klitmøller var

begyndt at sande til, og da den nybyggede havn i Hanstholm stod færdig, flyttede erhvervsfiskeriet de få kilometer nordpå; noget, som lokalbefolkningen erindrer skete stort set fra den ene dag til den anden. Klitmøller begyndte nu for alvor at udvikle sig til et turistområde, og et nyt sommerhusområde opstod i forbindelse med byen.

Først i 1980'erne kom de første surfere til Thy. Hanstholm, Nørre Vorupør, Agger og Klitmøller blev kendt som »hotspots« – steder med særlige bølge- og vindforhold for surfing. Ved Klitmøller skyldes dette tilstedeværelsen af et fast rev af kalksten, der er med til at skabe unikke bølger. Der er stadig fritidsfiskeri fra landingspladsen, og området er blevet rekreativt med fritidsfiskere, surfere, restauranter samt bade- og sommerhusturister.

Klitmøller opnåede også i begyndelsen af 1900-tallet en vis prestige, da velhavende mennesker fra Thisted byggede deres sommerhuse her. Siden er som-

Stampemøllen ca. 1920. En af møllerne, som har givet Klitmøller dens navn.

merhussegmentet vokset og udgør i dag en stor del af byens befolkning i sommerhalvåret. Mølboerne kom gennem skudehandlen tidligt i kontakt med andre befolkningsgrupper og skikke. Udveksling med »de fremmede« er ikke noget, der først kom med surferne, men det er blevet et permanent træk, der har sat sit præg på byen og dens beboere.

KLITMØLLERS FYSISKE RUM EFTER 1960

Der blev bygget mange huse i Klitmøller i denne periode, men i modsætning til de fleste andre landsbyer har der ikke været mange kvarterdannelser i Klitmøller. Byen er skabt langs Ørhagevej med spredte huse på begge sider af vejen ned mod landingspladsen ved havet. Ørhagevej er indfaldsvejen fra den gamle købstad Thisted. Landingspladsen, Ørhagevej og Vestermøllevej udgør byens oprindelige struktur, og de to veje huser i dag landsbyens erhvervs- og næringsliv.

I 1960'erne kom der 98 nye helårsboliger i Klitmøller. Husene blev dog ikke opført i kvarterer,

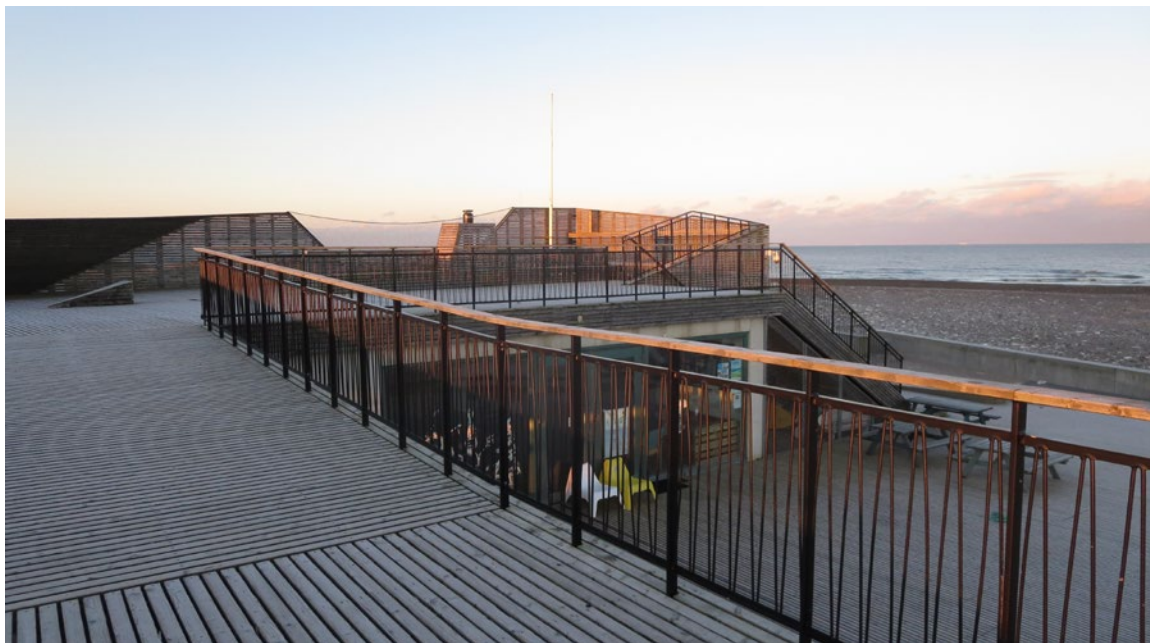
men fordelt over hele landsbyen. Der blev bygget flest på Ørhagevej. Her blev der opført 15 nye huse i 1960'erne, jævnt fordelt over den lange indfaldsvej. Det samme gælder for de følgende årtier, helt frem til i dag. Der blev bygget huse på Ørhagevej, men aldrig samlet. Vejen er én af de ældste i byen, og det har simpelthen været et spørgsmål om at finde en tom grund at bygge på.

I 1970'erne blev der opført 58 nye helårsboliger i Klitmøller. De fleste af dem var også jævnt fordelt over hele landsbyen, men på Vinkelsti i den østlige del opstod, hvad der kan kaldes en kvarterdannelse, idet der her blev bygget 13 nye huse samlet. Selv i 1980'erne med økonomisk hårde tider blev der bygget 47 nye huse i Klitmøller – heraf 11 på Vinkelsti. Også på Oddersvej, der er beliggende centralt i landsbyen, opstod et kvarter i 80'erne, hvor der blev bygget 11 huse sammen.

I 1990'erne blev der opført 36 helårsboliger i Klitmøller. Lidt over halvdelen blev bygget jævnt fordelt over landsbyen, mens 14 af husene blev opført på

Gadebillede, Ørhagevej, 2016.

Udsigt fra Hummerhuset, 2016.

Kalles Mark i den vestlige del af Klitmøller. Det er den periode, hvor surferne begynder at bosætte sig i byen, hvilke måske er årsagen til, at der bliver bygget huse forholdsvis tæt på havet.

I 2000'erne blev der opført ikke mindre end 47 helårsboliger i Klitmøller, lidt over halvdelen af dem i kvarterer: Ni på Møllebakken, otte på Strandfogedvej og otte på Hans Bach Vej – alle i den østlige del af byen. Fra 2011 og frem til juli 2016 er der opført 12 huse i Klitmøller. Igen jævnt fordelt over hele landsbyen. Landingspladsen med den nyanlagte promenade Foreningsvejen og Hummerhuset er i dag center for landsbyens rekreative tilbud. Et stort sommerhusområde med ca. 700 huse er i dag koncentreret om områderne nord og syd for det oprindelige fiskerleje.

OFFENTLIGE INSTITUTIONER FORSVUNDET

Der har været flere mindre offentlige institutioner i Klitmøller; for eksempel har en repræsentant fra Hanstholm Kommune haft kontortid på sin private adresse i Klitmøller, ligesom der også har været posthus og telefoncentral.

Disse mindre offentlige institutioner er forsvundet, og skolen er blevet til friskole. Men samtidig er andre offentlige institutioner kommet til, bl.a. har Thy-Mors HF og VUC en underafdeling i Klitmøller, hvor kursisterne kan gå på en »surferlinje«.

Lokale foreninger har taget initiativ til vedligeholdelse og istandsættelse af flere bygninger ved landingspladsen. Et eksempel er »Æ Redningshus«, hvor foreningen af samme navn har stået for istandsættelsen og i dag står for drift af det medborgerhus, der er skabt i det tidligere redningshus. De gamle redskabshuse er istandsat af Klitmøller Lystfiskerforening, og det tidligere Hummerhus, der blev fjernet i 2011, er senere genopført som en ekspressionistisk bygning i forbindelse med anlæggelsen af Foreningsvejen. I dag har surfernes forening NASA og Biologisk Forening for Nordvestjylland til huse i bygningen.

Lokale foreninger har lejet hele landingspladsen af kommunen, og kontrakterne kan ikke umiddelbart opsiges af kommunen. De fleste af foreningerne har lange lejemål: det længste på 90 år har lystfiskerforeningen.

KLITMØLLERS MENTALE RUM EFTER 1960

Foreningslivet i Klitmøller er i høj grad knyttet til det tidligere fiskeri. Man kan sige, at foreningslivet tilvejebringer flere goder, der blandt andet gør det attraktivt at bo i Klitmøller. Man kan dog også sige, at der er flere »klikker« i Klitmøller – lokale, gamle slægter, sommerhusfolket, surferne og nye tilflyttere.

Der er forholdsvis mange uformelle netværk og mødesteder. Her kan særligt nævnes en kreds omkring skole og børnehave, der både rummer lokale og tilflyttere. Der er tætte relationer mellem skole/ børnehave, idrætsforeninger og spejdere, ligesom der er tætte forbindelser mellem Borger- og Handelsstandsforeningen og menighedsrådet. Af særlige foreninger i Klitmøller kan fremhæves: Redningshuset, Lystfiskerforeningen, Idrætsforeningen, Vandværket, Spejderne, Borger- og Handelsstandsforeningen, Surferklubben NASA, Golfklubben, Jagtforeningen og Ålekistelaug.

Der er tre gode grunde til at bo i Klitmøller ifølge spørgeskemabesvarelser, nemlig natur, netværk og familie. Af de 23 besvarelser nævner alle naturen og halvdelen de to andre parametre. Naturen nævnes således både af indfødte og tilflyttere som et væsentligt gode i forhold til at bo i Klitmøller. Flere fremhæver især nærheden til Vesterhavet, mens kun en enkelt omtaler nationalparken som et gode. Naturen

bruger mølboerne til aktiviteter som fiskeri og jagt, men også til surfing, badning og gåture samt golf. Adgang til masser af frisk luft, blæst og oplevelsen af havets vildskab nævnes som et gode.

Nogle indfødte mølboer har ganske enkelt svært ved at forestille sig en tilværelse andre steder: *»Jeg er født her og kunne ikke tænke mig at bo andre steder.«* Familierelationer spiller en stor rolle for dem, der er født og opvokset i Klitmøller; men lange venskaber, netværk samt fælles baggrund og kultur er også vigtige faktorer. Et medlem af Klitmøller Tørfiskforening forklarer: *»Det der tørfisk var en af grundene til, at alle drengene herude de gik med lommekniv. Fordi så kunne man måske lige tage en luns, uden der var nogen som så det. Det sku' lige testes!«*

»JEG VALGTE KLITMØLLER, DA VI SKULLE HAVE BØRN«

Klitmøller har som landsby en passende størrelse, fremgår det af besvarelserne. Den har både skole og børnehave, og den giver gode trygge rammer for børn. *»Jeg elsker byen, og min mand og jeg valgte Klitmøller, da vi skulle have børn«* – *»Her er tryghed for mine børn, overskuelighed, og alle kender alle.«* Skolen nævnes af flere som en vigtig forudsætning for at bo i byen. Sociale aspekter som et aktivt landsbymiljø og foreningsliv, godt sammenhold, tryghed, nærhed og en følelse af samhørighed med byen

Klitmøller fiskerleje med erhvervsfiskere.

nævnes også som positive omstændigheder ved at bo i Klitmøller.

For en del af de unge, der har svaret på spørgeskemaer, er muligheder for at dyrke surfing en vigtig grund til at bo i Klitmøller. *»Min kæreste var surfer, og nu surfer jeg selv en del, så jeg har størstedelen af mit netværk her.«* Generelt fremhæves foreningslivet i Klitmøller som et aktiv for byen og en god grund til at bo der. Blandt de foreninger, der nævnes oftest i besvarelserne, er lystfiskerforeningen, Æ Redningshus, idrætsforeningen og spejderne; surfernes forening NASA nævnes også som et aktiv og som ramme om foreningslivet. Aktivkomitéen nævnes af flere ældre respondenter som vigtig for at bo i Klitmøller.

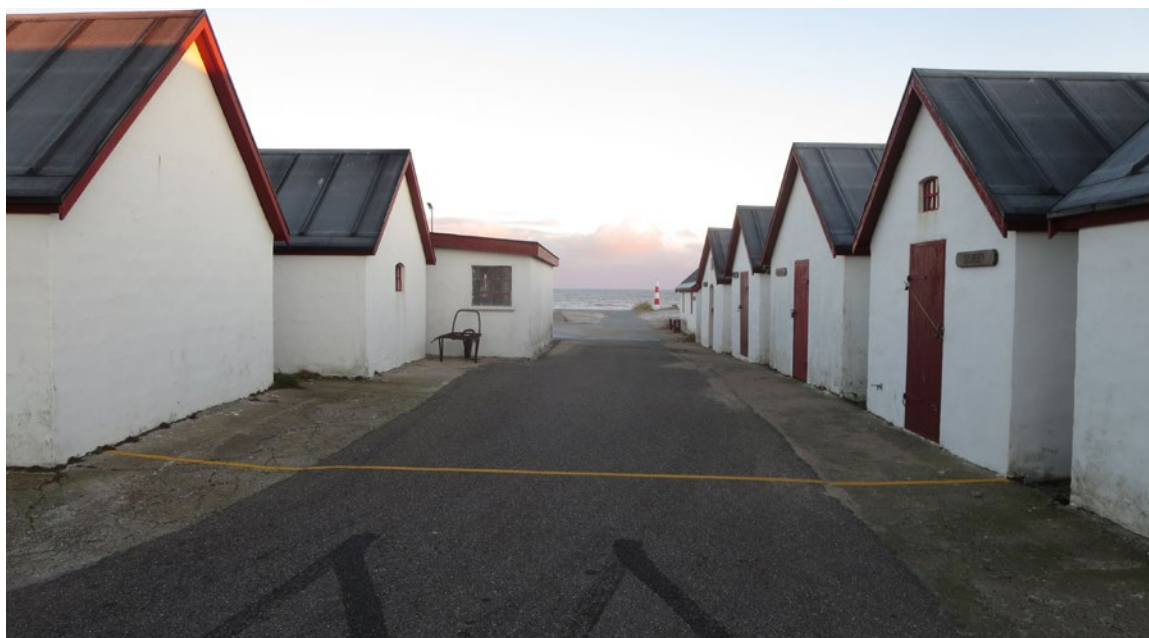
Mulighed for indkøb af dagligvarer i byen hos SPAR-købmanden er vigtigt for mange, men nærheden til indkøbsmuligheder i henholdsvis Hanstholm og Thisted nævnes også. Offentlig transport betyder meget, og flere frygter, at den forringes. Under ulemper listes blandt andet de mange turister om sommeren og mangel på andre fritidsmuligheder som alternativ til surfing. Andre beklager, at der er langt til *»arbejde, større indkøb og kultur«*.

Boligsituationen i Klitmøller giver anledning til beklagelser: *»Der er ikke nok huse og grunde til salg i Klitmøller, og der mangler en hal med mulighed for at udøve forskellige indendørsaktiviteter. Det er træls at skulle køre til Thisted for at få det opfyldt.«* Som et fremtidsscenario forestiller en respondent sig *»Endnu flere tilflyttere og flere små virksomheder.«*

KLITMØLLER – ET HISTORISK KULTURMILJØ I EN MODERNE UDVIKLING

Klitmøller er en landsby, der har forstået at bruge sin historie til at skabe en lokal identitet og kontakt til omverden. Derfor er Klitmøller som kulturmiljø, hvad man kan kalde »sløret«. Det vil sige, at der ikke er mange steder tilbage i byen, hvor kulturmiljøerne står tilbage med klare, oprindelige spor. Det skyldes, at Klitmøller har formået at omstille sig, når byen har stået over for en ny udfordring.

Havet brød igennem ved Agger Tange, og byens hovederhverv ændredes fra skudehandel til fiskeri. Fiskerne flyttede til Hanstholm Havn, og Klitmøller blev et turistområde. Det gav nogle problemer de første år, hvor surferne indtog området ved Ørhage. Det var en form for turisme, der ikke havde nogen

Redskabshuse istandsat af lystfiskerforeningen.

stor økonomisk betydning for byen, men til gengæld lagde beslag på strandene. De første år kom det til flere konflikter mellem surferne og lokalbefolkningen. Men efterhånden, som flere surfer har slået sig ned med familier, er forholdet blevet bedre, og Klitmøller har fået vendt dette befolkningstilskud til en fordel og en positiv udvikling.

Definitionen på Klitmøller som et sløret kulturmiljø betyder ikke, at der ikke er kulturhistorie i byen. Tværtimod er der stor respekt omkring byens historie, og et aktivt foreningsliv sikrer, at den bliver bevaret og formidlet som en del af byens markedsføring. Klitmøller Landingsplads er i dag et velholdt forenings- og turismeområde.

Klitmøller er en landsby i udvikling, hvor turisterne kommer og nyttilflyttere slår sig ned, og hvor ældre bygninger bliver sat i stand, og helt nye huse bygget.

Befolkningsudviklingen er i fremgang, og generelt er der stor efterspørgsel på huse i Klitmøller. Den lo-

kale ejendomsmægler kunne i foråret 2016 konkludere, at der manglede huse til interesserede kunder. En tendens, der kan spores helt tilbage til 1950'erne, er, at der i hvert årti er blevet bygget adskillige nye huse i Klitmøller. Det bekræfter, at Klitmøller har en usædvanlig position i Thy som en landsby med bevarende befolkningsudvikling og fremgang.

Klitmøller har de seneste år haft stor bevågenhed fra såvel forskning og turisme som fonde og medier – lokalt, nationalt og internationalt. Det betyder, at foreningslivet har adgang til flere midler og har lettere ved at starte nye projekter op. Navnet Cold Hawaii er stort set blevet synonymt med Klitmøller. Det er også et internationalt brand, der klinger godt i udlandet.

Marianne Sørensen.
Født 1981. Historiker.